

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 2. Junija 1885.

Obseg: Impregnovanje trtnih kolov. — Za konjerejce. — O podkovanji volov in krav. — Vprašanja in odgovori. — Naznanilo. — Volilno gibanje. — Dva vnanja glasova o naših avstrijskih razmerah med strankami. — Zamet v stepah. (Dal.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Impregnovanje trtnih kolov.

Spisal R. Doléne, vodja vinarski in sadjarski šoli na Slapu.

Velik delež vseh stroškov pri obdelovanji vinogradov odpade na trtne kole; zato pa tudi uže od nekadašnjega vinogradnika z raznimi sredstvi skuša te stroške kolikor le mogoče znižati. Tako se je zaradi tega v svojem času prav močno hvalila izgoja trt po sirmiškem ali banatskem načinu, ker ravno ta način ne rabi kolov. Iz enakega vzroka se je prav zelo priporočala izgoja trt na žici (dratu), kar je tudi po vsem opravičeno, ker taka izgoja premožnejšega vinogradnika pri drugače povoljnih razmerah za precej let pred stroški za kole obvarje, če je tudi res, da je treba za napravo vinogradov, kojih trte se na žici izgojujejo, prvo leto precej globoko v žep poseči.

Med drugim videl se je dober vspuh impregnovanja telegrafnih drog in železničnih pragov; bukovi pragi ali jelovi drogi, kateri bi v zemlji k večem 4—5 let izdržali, izdržé vsled impregnovanja 12 in tudi več let. Kaj pa je 'impregnovanje'? Impregnovanje je namakanje lesa v vodi, v koji je kaka reč raztopljena, ki ovira gnjilobo ali trhljenje lesa. Ta voda mora prešiniti les skoz in skoz, tako, da ko se enkrat voda v lesu posuši, vendar tvarina, ki ima trhljenje ali gnjilobo zaprečiti, ostane razdeljena po vsem lesu zvonaj, kakor znotraj. Najceneja in najboljša taka tvarina je bakreni vitrijol (plavi vitrijol).

Naravno je, da se je kmalu tudi prašalo, zakaj bi se pa trsni koli ne impregnovali? Priporočalo se je potem impregnovanje kolov na tri načine, in sicer:

1. Impregnovanje celih, še rastečih dreves. 2. Impregnovanje posekanih dreves. 3. Impregnovanje uže napravljenih kolov.

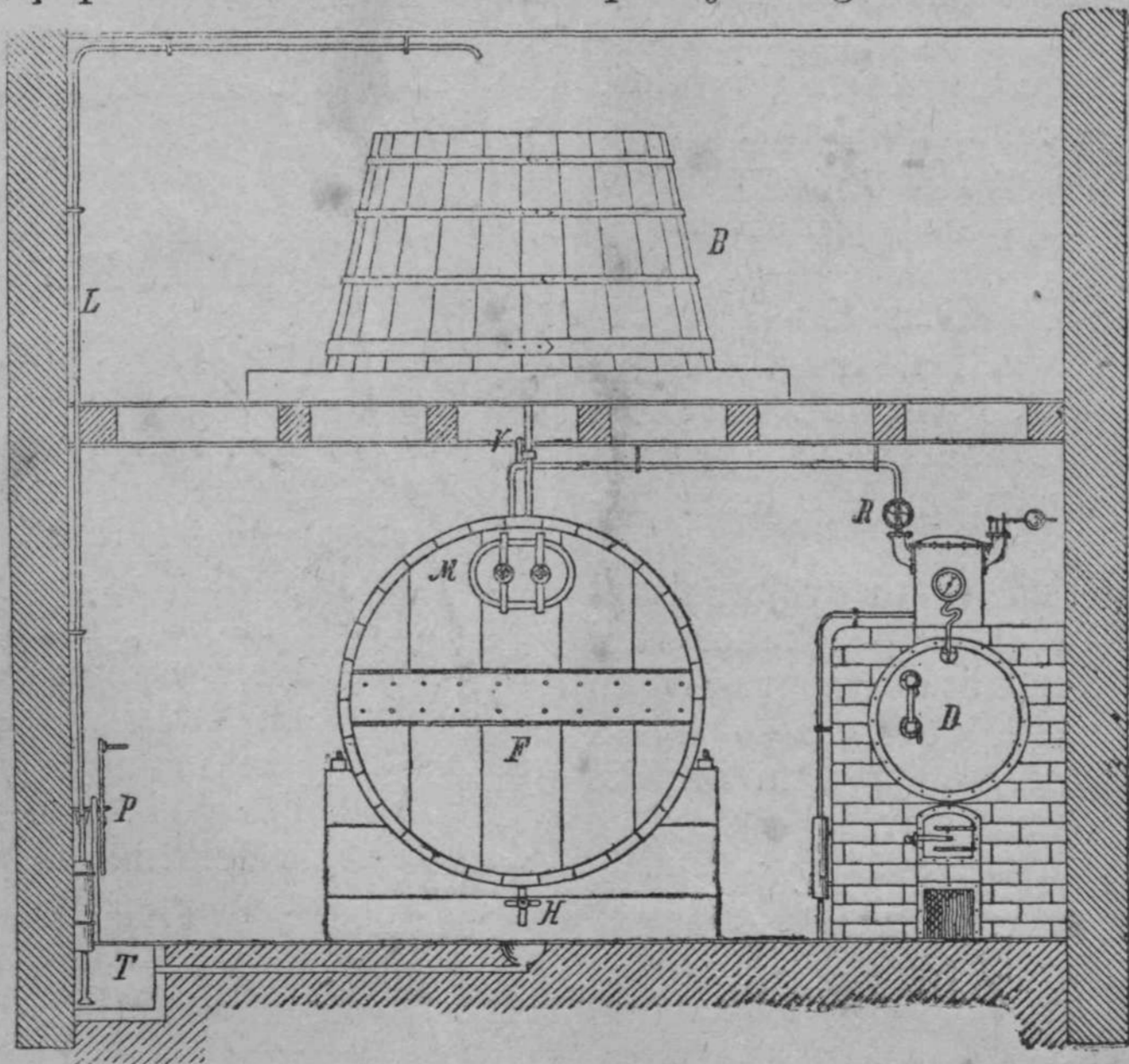
Moj namen ni, se spuščati v natančni popis vseh treh načinov impregnovanja, pisati hočem le v tretjem načinu.

Kodar ima vinogradnik na razpolaganje ceno razklane kole mecesnove, borove, smrekove, jelove, hrastove ali kostanjeve, ni mu treba misliti na impregnovanje. Drugače je pa tam, koder je mogoče dobiti take kole le za drag denar ali pa koder jih sploh ni mogoče dobiti in mora vinogradnik poseči po leskovih, vrbovih, topolovih ali jelševih palicah, koje komaj po dve leti izdržé. Take palice sicer malo stanejo, tukaj v vipavski dolini stane stotina kakih 45 krajc., ako se pa pomisli, da jih je treba na leto v marsikakem gospodarstvu 20 do 30 tisuč kupiti, kakor na priliko v tukajšnji vinarski šoli vzlic temu, da je precej vinogradov na žici in da se veliko kolov doma

pridela, je pa vendar trošek za kole vsako leto tako velik, da bi se impregnovanje uže dobro izplačalo. Za impregnovanje takih ali sploh uže pripravljenih trtnih kolov je pa, kakor samo od sebe razumljivo, treba imeti svoje, nalašč za to prirejene aparate, kakor hočem v naslednjem čast. čitateljem enega popisati.

Jaz naredim s svojimi učenci vsako drugo leto daljši izlet v sosedno Primorsko, pri kojem izletu pridemo doli do uzorno urejenega posestva grajščine Monastero pri Ogleji, ki je lastnina gosp. barona Ritterja pl. Zahony-a. Monastero je za naše učence jako vreden učilni pripomoček,

bodi-si za splošno kmetijstvo, kakor tudi posebno za vinarstvo in kletarstvo; tukaj vidi se tudi velik aparat za impregnovanje trtnih kolov. Ta aparat bil je so-

stavljen od ravnokar umrlega gosp. Schmitza, privatnega inženirja, gosp. barona Ritterja. Aparat obstoji, kakor podoba kaže, iz sledečih delov:

D je parni kotel, *F* iz močnih mecesnovih dog narejen sod za impregnovanje, *B* posoda, v koji je tekočina za impregnovanje, *P* srkalnica. Impregnujejo se 2½ m. dolgi in 4 cm. debeli vrbovi koli tako-le: Odpre se na sodu zatvornica *M*, skozi katere luknjo zleze v sod en delavec, ki kolikor mogoče na gosto zloži kole, ki se mu skozi ravno to luknjo podajajo. Vsi koli so razklani in tudi olupljeni. Če je sod enkrat tako poln, da delavec ne more več v njem stati, potem poklada kole skozi luknjo zatvornice tako dobro, kakor mu je sploh mogoče. Ko je sod, v katerega gre 800 do 900 kolov poln, se zatvornica zapre, ravno tako pipa *H* in tudi pipa *V*. V parnem kotlu se med časom naredi par, koji se napne do ene atmosfere. Kakor hitro je par zadobil to napetost, spusti se s pomočjo priprave *R* v sod, kamor toliko časa z napetostjo polovice atmosfere puhti, dokler se voda, ki se za poskušnjo pri pipi *H* izpušča, brezbarvena ne pokaže; to je navadno čez 10 do 12 ur. So koli enkrat tako dovolj poparjeni, pretrga se puhtenje para v sod in par izpusti se s pipo *H* iz soda. Takoj, ko je enkrat večja množina para iz soda uže všla, zapre se zopet pipa *H*, odpre se pa pipa *V*, zato da zamore iz bednja *B* priteči v sod voda, v kateri je raztopljenega 2% bakrenega vitrijola.

Da se pospeši raztopljenje bakrenega vitrijola, ki se v majhnih žakličkih v vodo vtopi, zgreje se voda na 35 do 40°. Pozneje sme pa toplota te vode brez škode biti enaka toploti vnanjega zraku. Koli ostanejo sedaj 20, k večem 24 ur v vitrijolovi vodi, potem se pa pipa *V* zopet zapre, pipa *H* pa odpre, zato da vitrijolova voda v posodo *T* zamore odteči, od koder se s srkalnico *P* skozi cev *L* nazaj v bedenj *B* spravi.

Tako impregnovani vrbovi koli izdržijo v zemlji, ne da bi jih čez zimo iz zemlje populili 8 do 12 let, brez impregnovanja pa 2 leti!

Stroški za impregnovanje znašajo 12 do 15 gold. Drago je to — pa tudi ne! kajti pomisliti je, da bi bilo treba dati brez impregnovanja samo za kole v 8 do 12 letih 18 do 27 gold.

Koliko celi aparat stane, tega ne morem povedati, to je sicer tudi vse eno, ker je cena odvisna od kraja, kjer se aparat dela. Kjer je pa uže kak parni kotel na razpolaganje, je še naša naprava aparata toliko ceneja.

Posamezni slovenski vinogradniki na Krasu, v Vipavi, v Istriji, koje tudi težijo veliki stroški, ki jih povzročujejo trtni koli, ne bodo se ve da zamogli si napraviti vsak sam za-se takega aparata, a združeni v zadruga bi se pa s takim aparatom lep denar zamogli prihraniti.

Konečno pa izrazujem na tem mestu svojo najtoplejo zahvalo gospodu posestniku grajščine, kakor tudi gospodu vodji Amons-u ter oskrbniku vinogradov in kleti gospodu C. Brückl-nu za podatke, ki so mi jih dali k temu članku, kakor sploh za prijazni in jako gostoljubni sprejem ob priliki ekskurzov.

„Allgemeine Weinbau-Zeitung“.

Za konjerejce.

C. kr. deželna vlada razglša z dopisom od 20. aprila t. l. št. 3153 naredbo c. kr. poljedelskega ministerstva od 19. junija l. 1884 št. 946 s sledečo vsebino:

Večkrat izraženo željo, da bi c. kr. erar potrebne konje za vojno kupoval neposredno od kmetovalcev, koji izrejšajo sposobne konje, so dotične oblasti spoznale kot opravičeno.

Dobro sredstvo, neposredni nakup konj pospeševati, so semnji za mlade, za vojno sposobne konje (Remonten-Märkte), kateri se bodo s časom vpeljali. Da se taki semnji povoljno obnesejo, treba je poprej posebnih priprav.

Zaradi tega je ukrenilo c. kr. ministerstvo za poljedelstvo po dogovoru s c. k. vojnim ministerstvom naredbo, da se bodo kupovali vsako leto o priliki premiranja konj za vojno sposobni mladi konji, „remonte“ imenovani; za nakup remont pooblaščen je poveljnik dotične žebčarske postaje.

Takošen nakup remont vršil se bode uže pri letošnjem premiranju konj potom poveljništva žebčarske postaje po tem-le načinu:

Kupovali se bodo pri imenovanem premiranju navadni konji za ježo kavalerije in artilerije ter vprežni konji za artilerijo; nadalje remonte za remontno postajo v Pibru in konji za ježo po viši ceni, to je, konji za oficirje.

Pri nakupu so merodajne določbe dotičnih vojaških službenih knjig (Pferdewesen des k. k. Heeres. I. Theil.)

V prvi vrsti gledalo se bode na nakup remont za ježo ter se bodo kupovali izjemoma tudi polpetoletni konji.

Remonte za kavalerijo, koje se imajo oddati takoj dotičnim polkom, ravno tako remonte za ježo pri artileriji ne smejo biti manj stare kot 4 leta; vprežni konji za artilerijo pa ne pod 4½, le če so iz kakega kobilarstva, smejo biti le 4 leta stari.

Konji, določeni za remontno postajo v Pibru, morajo biti vsaj tri leta stari.

Povprečna cena pri nakupu remont leta 1884. bode ta-le:

275 gold. za navadnega konja za ježo podčastnikom artilerije in kavalerije sploh;

325 gold. za konja za ježo oficirjem pri kavaleriji in artileriji;

350 gold. za vprežnega konja za artilerijo;

250 gold. za konja določenega za remontno postajo v Pibru.

O podkovanju volov in krav.

Kjer vpregajo vole (v nekaterih krajih tudi krave), jih morajo tudi podkovati.

Kakor so parklji vstvarjeni drugače od kopit, tako morajo drugačne biti tudi goveje podkve.

Neizrečeno škodljiva in tudi živini pri hoji zelo nevarna je tista podkev, na katero se pribijeta oba parklja skupej, kako da bi oba le eno kopito bila. O takem nespametnem kovanju, s katerim se živina silno trpinči, tedaj ne rečemo nič družega, kakor da ga vsak pameten kovač popolnoma zavrže.

Najboljše podkovanje govéd je tisto, da se napravi 4 $\frac{m}{m}$ debela železna ploščica, ki je izdelana natanko po podplatu enega parklja, na kterege ima pribita biti. Ta ploščica, katera pokriva ves podplat enega parklja, mora na zunajnem okroglatem robu parklja biti nekoliko močnejša, 3 $\frac{m}{m}$ od tega roba se napravi reža ali grabniček za žeblje, in v to režo se napravijo 14 $\frac{m}{m}$ narazen 4 luknje. Ker bi pa ta podkev premalo držala, ker na notrajnem robu nič žebeljev ne dobí in jih zavoljo pod rogam ležeče žilnate podplati tudi